

Кримінальне право

УДК 343

Поліщук Назарій Ігорович

ад'юнкт

Львівського державного університету внутрішніх справ

Полищук Назарий Игоревич

адъюнкт

Львовского государственного университета внутренних дел

Polishchuk Nazarii

Adjunct of the

Lviv State University of Internal Affairs

**НАЯВНІСТЬ ПЕРЕШКОД ДО ВІДБУВАННЯ ПОКАРАННЯ, ЯК
КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ОЗНАКА В КОНТЕКСТІ ЗВІЛЬНЕННЯ
ВІД ПОКАРАННЯ ЗА ХВОРОБОЮ
НАЛИЧИЕ ПРЕПЯТСТВИЙ К ОТБЫВАНИЮ НАКАЗАНИЯ, КАК
УГОЛОВНО-ПРАВОВОЙ ПРИЗНАК В КОНТЕКСТЕ
ОСВОБОЖДЕНИЯ ОТ НАКАЗАНИЯ ПО БОЛЕЗНИ
PRESENCE OF OBSTACLES TO SERVING A SENTENCE AS A
CRIMINAL LAW FEATURE IN THE CONTEXT OF RELEASE FROM
PUNISHMENT FOR ILLNESS**

Анотація. Звільнення від покарання у зв'язку з хворобою являє собою певну діяльність, результатом якої є прийняття рішення судом про звільнення або відмову у звільненні конкретного засудженого. Для того щоб суд прийняв обґрунтоване рішення вченими і законодавцем було виділено декілька обов'язкових кримінально-правових ознак, серед яких обставини що перешкоджають відбуванню покарань, до яких відноситься така обставина, як перешкода для відбування покарання у випадку

тяжкого захворювання засудженого. В даній статті вперше проведено аналіз раніше не виділених підстав, умов та обставин, які повинні враховуватись судом як обов'язкова кримінально – правова ознака звільнення від покарання у зв'язку з іншою тяжкою хворобою, серед яких перешкода для відбування покарання у випадку тяжкого захворювання засудженого.

У статті проаналізовано та досліджено підстави, умови та обставини, які можуть бути враховані судом як обов'язкова кримінально – правова ознака, однією з яких є наявність перешкод для відбування покарання у вигляді позбавлення волі під час розгляду питання про звільнення від покарання у зв'язку з іншою важкою хворобою. Доведено, що у випадку неможливості проведення медичного обстеження чи надання медичної допомоги така обставина повинна враховуватись судом як фактор, що перешкоджає відбуванню покарання у вигляді позбавлення волі.

Аналіз умов і порядку тримання засуджених в звичайних (не лікувальних) виправних установ дозволяє зробити висновок про те, що важка хвороба перешкоджає реалізації карально-виправних заходів в установах, не призначених для застосування заходів медичного характеру (лікувального впливу). Зазначений висновок в цілому розповсюджується на покарання у вигляді арешту, при відбуванні якого засуджений також знаходиться в умовах суворої ізоляції від суспільства.

Ключові слова: *звільнення від покарання, тяжка хвороба засудженого, інша тяжка хвороба, перешкода для відбування покарання, хвороба як підстава для звільнення від покарання.*

Анотація. *Освобождение от наказания в связи с болезнью представляет собой определенную деятельность, результатом которой является принятие решение судом об освобождении или отказе в*

освобождению конкретного осужденного. Для того чтобы суд принял обоснованное решение учеными и законодателем было выделенных несколько обязательных уголовно-правовых признаков, среди которых обстоятельственные что препятствуют отбыванию наказания, к которым относятся такая обстоятельственные, как препятствие для отбывания наказания в случаях тяжелого заболевания осужденного. В данной статье Впервые проведен анализ ранее не выделенных оснований, условий и обстоятельственные, которые наводнением враховуватись судом как обязательная уголовно - правовая признак освобождения от наказания в связи с другой тяжелой болезнью, среди которых Препятствие для отбывания наказания в случаях тяжелого заболевания осужденного .

В статье проанализированы и исследованы Основания, условия и обстоятельственные, которые могут быть учтены судом как обязательная уголовно - правовая признак, одной из которых является наличие препятствие для отбывания наказания в виде лишения свободы во время рассмотрения вопроса об освобождении от наказания в связи с другой тяжелой болезни. Доказано, что в случае возможности проведения медицинского обследования или Оказание медицинской помощи такая обстоявинних должна враховуватись судом как фактор, что препятствует отбыванию наказания в виде лишения свободы.

Анализ условий и порядка содержания осужденных в обычный (НЕ лечебных) Исправительно учреждений позволяет сделать Вывод о том, что тяжелая болезнь препятствует реализации карательно-исправительная мероприятий в учреждениях, которые не предназначены для применение мер медицинского характера (лечебного влияния). Указанным Вывод в целом распространяется на наказание в виде арест, при отбывании которого осужденный также находится в условиях строгой изоляции от общества.

Ключевые слова: освобождение от наказания, тяжелая болезнь осужденного, другая тяжелая болезнь, препятствие для отбывания наказания, болезнь как основание для освобождения от наказания.

Summary. This article analyzes and investigates the grounds, conditions and circumstances which can be considered by the court as a mandatory criminal law feature one of which is the existence of obstacles to serving a sentence of imprisonment when considering release from punishment in connection with another serious illness.

It is proved that in case of impossibility to conduct a medical examination or provide medical care, such a circumstance should be taken into account by the court as a factor preventing the serving of a sentence of imprisonment.

Exemption from punishment due to illness is a certain activity, the result of which is a decision of the court to release or refuse to release a particular convict. In order for the court to make an informed decision, scientists and the legislator have identified several mandatory criminal law features, including circumstances that prevent the serving of sentences, which include such an obstacle to serving a sentence in case of a serious illness of the convict.

This article for the first time analyzes the previously unselected grounds, conditions and circumstances that must be considered by the court as a mandatory criminal legal sign of release from punishment in connection with another serious illness, including an obstacle to serving a sentence in case of serious illness.

Analysis of the conditions and procedure for keeping convicts in ordinary (nonmedical) correctional facilities allows us to conclude that a serious illness prevents the implementation of punitive measures in institutions not intended for the use of medical measures (therapeutic effects). This conclusion generally applies to punishment in the form of arrest, during which the convict is also in conditions of severe isolation from society.

Key words: *release from punishment, serious illness of a convict, other serious illness, obstacle to serving a sentence, illness as a ground for release from punishment.*

Постановка проблеми. Звільнення від покарання у зв'язку з хворобою являє собою певну діяльність, результатом якої є прийняття рішення судом про звільнення або відмову у звільненні конкретного засудженого. Для того щоб суд прийняв обґрунтоване рішення вченими і законодавцем було виділено декілька обов'язкових кримінально-правових ознак, серед яких обставини що перешкоджають відбуванню покарань, до яких відноситься така обставина, як перешкода для відбування покарання у випадку тяжкого захворювання засудженого.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням особливостей звільнення від покарання у зв'язку з іншою важкою хворобою займалися: О. П. Горох [13], К. Г. Донець [14], Є.О. Письменицький [15], Шмат М.С [16].

Формулювання цілей статті (постановка завдання) є аналіз підстав, умов та обставин, які враховуються судом при розгляді питання про звільнення від покарання у зв'язку з іншою тяжкою хворобою, як перешкода для відбування покарання у вигляді позбавлення волі

Виклад основного матеріалу. Така ознака важкої хвороби, як наявність перешкод для відбування покарання у вигляді позбавлення волі, слід розглядати в залежності від того, в якій виправній установі відбуває покарання хворий засуджений: в спеціальному лікувальному або звичайній виправній установі. Для медичного обслуговування тяжкохворих засуджених в кримінально-виконавчій системі створені спеціальні лікувально-профілактичні установи (лікарні, спеціальні туберкульозні лікарні), які виконують функції виправних установ. У лікувально-профілактичних установах ДКВС засуджені до позбавлення волі

знаходяться на стаціонарному лікуванні, де останнім надається професійна медична допомога.

Автор повністю підтримує точку зору науковців Яковець, І. С., Гель А. П. про природу лікувальних установ кримінально-виконавчої системи, які вважають, що стаціонарне лікування в лікувально-профілактичних установах ДКВС по суті не відрізняється від медичного обслуговування в лікувальних закладах органів охорони здоров'я [1, с. 158]. Крім того, на думку Яковець, І. С. та Гель А. П., специфіка лікувальних установ ДКВС обумовлена їх природою: з одного боку, вони покликані виконувати кримінальне покарання у вигляді позбавлення волі, а з іншого - це медичні заклади, що здійснюють лікування хворих в умовах ізоляції від суспільства; лікувальний вплив на засуджених вносить певні корективи і в процес реалізації основних засобів виправлення засуджених, коли в умовах лікувально-профілактичних установ нерідко один і той же захід виступає елементом лікувального (медичного) впливу і процесу реалізації основних засобів виправлення (наприклад, трудова терапія, культурація, лекції і бесіди на медичні теми).

Аналіз порядку і умов відбування покарання в лікувально-профілактичних установах ДКВС дозволяє говорити про те, що тяжка хвороба засуджених не є перешкодою до відбування покарання останніх в таких установах, так як в лікувально-профілактичних установах органічно доповнюють один одного і зливаються в єдиний лікувально-каральний процес. Не можна не відзначити, що лікувальний (медичний) вплив в ДКВС з об'єктивних причин зводить до мінімуму можливості по реалізації основних засобів виправлення засуджених в силу наявності у них важких захворювань (останні вкрай рідко задіяні в трудовому, виховному, навчальному процесах). У зв'язку з цим, лікувальний вплив в розглянутих установах по суті витісняє на другий план виправний вплив, в результаті чого досягнення виправної мети покарання в чистому вигляді в умовах

лікувально-профілактичних установ (лікарень) значною мірою утруднено. На відміну від ЛСТЛ (лікарень зі стаціонарним типом лікування) в лікувальних виправних установах, де містяться і проходять амбулаторне лікування засуджені, хворі на відкриту форму туберкульозу (ст. 116 КВК України), але не важко хворі засуджені, в повній мірі реалізується в єдине «лікувально-карально-виправний процес» [2, с. 291].

Проблема в тому, що амбулаторне лікування засуджених полягає в наданні короткострокової медичної допомоги та не передбачає довготривалого медикаментозного лікування з проведенням відповідного обстеження, чого і потребують хворі засуджені, які можуть претендувати на звільнення від покарання за хворобою. В той час, як більша частина важкохворих засуджених, які претендують на звільнення у зв'язку з важкою хворобою можуть розраховувати тільки на отримання медичної допомоги в лікувально-профілактичних установах, які через недостатнє фінансування та недостатню кількість місць реально не можуть містити досить тривалий час на стаціонарному лікуванні всіх хворих засуджених. Адміністрація лікувального закладу ДКВС часто розуміючи важкий стан хворого знаходиться перед вибором: утримувати хворого засудженого до закінчення терміну покарання в зв'язку з неможливістю адекватного лікування, а в окремих випадках і адекватного медичного обстеження або підготувати подання для звільнення від подальшого відбування покарання та передати його в суд для розгляду.

Адміністрація лікувального закладу ДКВС часто вибирає провести всі залежні від них дії, підготувати та подати подання в суд для розгляду питання про звільнення хворого засудженого від покарання, керуючись не принципом гуманізму і не дбаючи про подальшу долю засудженого, а лише по суті, за для того, щоб зняти з себе відповідальність, розуміючи ступінь тяжкості і швидко прогресуючий характер захворювання, адміністрація бажає зняти з себе зобов'язання про подальше лікування і

утримання хворого засудженого, тим більше для цього є формальні підстави. Проведений аналіз судової практики підтверджує те, що наведена вище ситуація є не поодинокую, так, в ухвалах про звільнення від покарання у зв'язку з іншою тяжкою хворобою часто можна зустріти подібного роду характеристики стану здоров'я засудженого «Прогнози щодо його видужання є незадовільні» [3], «Засуджений ОСОБА_1 в судове засідання не доставлений у зв'язку із критичним станом його здоров'я» [4], «ОСОБА_1 в судове засідання не з'явилася, в зв'язку з тяжким станом здоров'я» [5]. У зв'язку з цим доречно зауваження В.В. Мальцева, про недопущення ситуацій, при яких під прикриттям гуманних норм кримінального закону виправними установами робляться спроби позбутися від витрат з утримання та догляду за важко хворими засудженими [6, с. 184]. Додатковим підтвердженням такої практики можуть служити дані аналізу Єдиного державного реєстру судових рішень проведеного Дільною З.Ф., де зазначено, що за останні 5 років, близько 120 засуджених, які були тяжко хворі, померли так і не дочекавшись розгляду судом їх клопотання про звільнення [7, с. 6].

Застосування такої практики стосовно безнадійно хворих часто породжують проблеми соціального характеру, пов'язані з тим, що звільнені у зв'язку з тяжкою хворобою засуджені можуть бути поставлені в безвихідне становище, якщо у них немає місця проживання, рідних чи близьких, на що справедливо звертають увагу деякі автори [8, с. 235]. У такому випадку, говорити про те, що інша важка хвороба може перешкоджати відбуванню покарання у вигляді позбавлення волі в лікувальній установі, недоцільно, враховуючи те що після звільнення така категорія хворих засуджених потрапляє в більш несприятливі умови в плані медичної допомоги. Цим і пояснюється норма закону, що передбачена в ч. 1 ст. 539 КПК України, де зазначено, що питання про звільнення від покарання у зв'язку з хворобою може розглядається судом

не тільки за клопотанням адміністрації виправної установи але і за клопотанням хворого засудженого або його захисника, оскільки вибір - де лікуватися далі, жити або померти, повинен залишатися за самим засудженим [6, с.184].

Розглядаючи утримання тяжкохворого засудженого умовах лікувального закладу ДКВС з економічного боку, необхідно зазначити, що в той час як держава витрачає великі кошти на лікування злочинців, які здебільшого вчинили тяжкі та особливо тяжкі злочини, законослухняні члени суспільства, змушені оплачувати лікування з власних коштів. В цьому сенсі звільнення тяжкохворих засуджених економічно вигідно державі, так як після звільнення, держава знімає з себе зобов'язання по їх лікуванню. Окрім цього, необхідно враховувати той факт, що відбування покарання у вигляді позбавлення волі, в більшості випадків, приводить до загострення наявних хвороб, виникненню нових, в основному не благополучно відбивається на стані здоров'я засуджених. Забігаючи наперед, з цього можна зробити висновок, що негативним наслідком відбування покарання є розвиток хвороби, який слід визнати одним з можливих соціальних наслідків покарання у вигляді позбавлення волі. Тому пропозиція В.К. Дуюнова про внесення змін, згідно з якою не тяжка хвороба перешкоджає відбуванню покарання, а відбування покарання не благополучно впливає на розвиток важкої хвороби [9, с. 443-444], є спірним, тому що воно скоріше носить характер констатації сформованих негативних реалій сучасної системи виправних установ.

Що ж стосується питання про можливе перешкоджання важкої хвороби в звичайних (не лікувальних) виправних установах, що не мають спеціально призначених умов для надання медичної допомоги важко хворим засудженим, слід зазначити наступне. По-перше, важко хворий засуджений не може перебувати в умовах ізоляції в зазначених установах, так як порядок відбування покарання (режим) в таких виправних установах

не розрахований на утримання тяжкохворих засуджених, про що свідчить наявність в законодавстві ряду норм, які передбачають особливі правила і порядок реалізації заходів карального впливу в разі застосування до засуджених заходів медичного характеру. Отже, тяжка хвороба певною мірою перешкоджає застосуванню до засудженого карального впливу в умовах звичайного (не лікувальної) виправної установи.

Застосування основних засобів виправлення до засуджених, які захворіли на іншу тяжку хворобу, в умовах звичайної виправної установи в значній мірі утруднено або практично неможливо. Так, хворі засуджені найчастіше позбавлені можливості отримувати загальну освіту, брати участь у професійній підготовці. Крім того, вони вкрай рідко беруть участь у трудовій діяльності, так як згідно з ст. 118 КВК України участь у праці засуджених до позбавлення волі допускається з урахуванням стану їх здоров'я, а також щодо останніх практично неможливо застосування заходів виховного впливу.

По-друге, в звичайних виправних установах відсутні відповідні санітарно-гігієнічні умови. Відбування покарання хворих осіб разом з іншими засудженими призвело б до порушення нормального ходу роботи даних установ, не призначених для тримання важко хворих засуджених та застосування до них лікувального впливу. Так, в період загострення важкої хронічної хвороби засудженому необхідна висококваліфікована допомога лікарів-фахівців, відповідне харчування і догляд медперсоналу, постільний режим та ін., що в умовах звичайного виправної установи не можливе. Крім того, зміст тяжкохворих засуджених в більш полегшених умовах в звичайному виправній установі разом з іншими засудженими привело б до того, що останні різними способами прагнули потрапити саме в такі умови.

Окрім цього, варто зазначити, що в природі існує частина хвороб, які не можуть бути діагностовані чи стосовно яких не можливо проводити адекватне лікування в лікувальних установах ДКВС. Частина з таких

хвороб включені в додаток № 13, в якому передбачено перелік хвороб, які є підставою для подання до суду матеріалів про звільнення засуджених від подальшого відбування покарання Спільного наказу Міністерства юстиції України та Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження Порядку організації надання медичної допомоги засудженим до позбавлення волі» від 15.08.2014 № 1348/5/572. Видається за необхідне, в такому випадку звільняти особу від відбування покарання до моменту його одужання, як це передбачено в ч. 4 ст. 84 КК України. Проаналізована судова практика свідчить про те, що суди при наявності формальних підстав, таких як, хвороба з Переліку, діагностування захворювання після вчинення злочину або в момент відбування покарання, врахування тяжкості злочину, характеру захворювання, особи засудженого, за умови що таке захворювання не може бути піддано адекватному лікуванню в медичних установах ДКВС визнають що це являється перешкодою для відбування покарання і приймають рішення про звільнення такої особи від подальшого покарання. Так, до прикладу, в Ухвалі Харківського районного суду Харківської області від 26 грудня 2019 року зазначено, що повний курс обстеження та лікування хворий може отримати лише в закладах охорони здоров'я, вважає, що ОСОБА_1 підлягає негайному звільненню від відбування подальшого покарання за хворобою [10].

В якості медичної підстави звільнення Перелік передбачає таке захворювання як повна сліпота, а також стан, коли на ґрунті стійких патологічних змін гострота зору ока, що краще бачить, не перевищує 0,03 (вона не може бути коригована) або коли поле зору обох очей концентрично звужене до 10° [11]. Причиною для втрати зору може бути багато, від механічної травми до важких захворювань, серед яких, цукровий діабет, гранулематоз із поліангіїтом (гранулематоз Wegener), бактеріальний менінгіт, генералізовані злоякісні новоутворення та інші [12, с. 284], важливим в такій ситуації є те, що втрата зору це наслідок

хвороби, а збудником є тяжке захворювання, яке може і не бути передбачене в Переліку хвороб, як підстава для звільнення, тому лікувальні установи, в особі медичних працівників повинні передбачати, як відбування покарання у вигляді позбавлення волі терміном на який хворого було засуджено вплине на стан його здоров'я і чи не буде це перешкодою для відбування покарання. Автор вважає за правильне застосуванням практики, коли суд при розгляді подання про звільнення вивчає як подальше відбування покарання може відобразитись на стані здоров'я засудженого.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Аналіз умов і порядку тримання засуджених в звичайних (не лікувальних) виправних установ дозволяє зробити висновок про те, що важка хвороба перешкоджає реалізації карально-виправних заходів в установах, не призначених для застосування заходів медичного характеру (лікувального впливу) стосовно тяжкохворих засуджених. Зазначений висновок в цілому розповсюджується на покарання у виді позбавлення волі та арешту, при відбуванні якого засуджений також знаходиться в умовах суворої ізоляції від суспільства. Подальше дослідження такої кримінально-правової ознаки, як наявність перешкод до відбування покарання в контексті звільнення від покарання за хворобою доцільно провести з огляду на такі види покарань як штраф та обмеження волі.

Література

1. Яковець І. С., Гель А. П. Система надання медичної допомоги в установах виконання покарань: сучасний стан та шляхи реформування // Вісник Кримінологічної асоціації України. 2016. Вип. № 3 (14). С. 151-167.

2. Горобцов В.И. О правовом регулировании мер медицинского характера к осужденным // Актуальные проблемы борьбы с преступностью в Сибирском регионе. Красноярск, СибЮИ МВД РФ, 2004. 378 с.
3. Ухвала Жовтневого районного суду м. Запоріжжя від 22 січня 2020 року Провадження № 1-в/331/15/2020, Єдиний унікальний номер 331/217/20. URL: <https://opendatabot.ua/court/87065423-4588e55cd9798aff86cb21a7d94563fb> (дата звернення: 15.12.2020)
4. Ухвала Жовтневого районного суду м. Запоріжжя від 12 березня 2020 року, Провадження № 1-в/331/34/2020, Єдиний унікальний номер 331/834/20. URL: <https://opendatabot.ua/court/88152108-77e99ea66ab95503127d67caae3f429e> (дата звернення: 15.12.2020)
5. Ухвала Новозаводського районного суду міста Чернігова від 24 грудня 2019 року Провадження №1-в/751/414/19, Єдиний унікальний номер №751/9109/19. URL: <https://opendatabot.ua/court/86652897-c380d178b70978db362954d589088676> (дата звернення: 15.12.2020)
6. Мальцев В.В. Проблемы освобождения от уголовной ответственности и наказания в уголовном праве : Монография. Волгоград: ВА МВД России, 2004. 389 с.
7. Дільна З.Ф. Щодо питання надання засудженим паліативної допомоги: реалії сьогодення // Часопис Національного університету "Острозька академія". Сер. Право. 2018. Вип. №2(18) с. 1-14
8. Курс уголовного права. Общая часть. Учение о наказании: у 2 т. / гол. Ред. Н.Ф. Кузнецова. Москва : ИКД Зерцало-М, 2002, Т. 2. 464 с.
9. Дуюнов В. К. Механизм уголовно-правового воздействия: теоретические основы и практика реализации: Дис. д-ра юрид. наук : 12.00.08 / Волжский университет им. В.Н. Татищева. Тольятти, 2001. 512 с.

10. Ухвала Харківського районного суду Харківської області від 26 грудня 2019 року Провадження № 1-в/635/894/2019, Єдиний унікальний номер №635/9300/19. URL: <https://opendatabot.ua/court/86638151-97f765ae574477315864f9cceb162b6> (дата звернення: 12.01.2021)
11. Спільний наказ Міністерства юстиції України та Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження Порядку організації надання медичної допомоги засудженим до позбавлення волі» від 15.08.2014 № 1348/5/572. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0990-14> (дата звернення: 12.01.2021)
12. Міжнародна статистична класифікація хвороб та споріднених проблем охорони здоров'я, Десятий перегляд, Австралійська модифікація (МКХ-10-АМ) Десяте видання, 2017. 1321 с. URL: https://nszu.gov.ua/storage/files/Klasyfikator_xvorob_ta_sporidnenykh_problem_oxorony_zdorovya_NK_0252019.pdf (дата звернення: 12.01.2021)
13. Горох О. П. Звільнення від покарання та його відбування за кримінальним правом України. дис. д-ра юрид. наук: спец. 12.00.08 / Горох Олексій Петрович/ Інс. Держ. і права ім. В. М. Корецького. Київ, 2019. 674 с.
14. Донець К. Г. Особливості застосування звільнення від відбування покарання за хворобою / К. Г. Донець // Часопис Київського університету права. 2015. № 2. С. 317-320. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chkup_2015_2_77 (дата звернення: 12.01.2021)
15. Письменський Є. О. Звільнення від покарання та його відбування: проблеми систематизації та вдосконалення законодавства / Є. О. Письменський // Вісник кримінального судочинства. 2015. № 1. С. 192-199. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkc_2015_1_26 (дата звернення: 12.01.2021)

16. Шмат М. С. Звільнення від покарання за хворобою: понятійна складова та визначення дефініції // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2019. № 4. С. 224-230.

References

1. Jakovec I. S., Ghelj A. P. Systema nadannja medychnoji dopomohy v ustanovakh vykonannja pokaranj: suchasnyj stan ta shljakhy reformuvannja // Visnyk Kryminologichnoji asociaciji Ukrainy. 2016. Vyp. # 3 (14). S. 151-167.
2. Gorobtsov V.I. O pravovom regulirovanii mer meditsinskogo kharaktera k osuzhdennym // Aktualnye problemy borby s prestupnostyu v Sibirskom regione. Krasnoyarsk, SibYuI MVD RF, 2004. 378 s.
3. Ukhvala Zhovtnevogho rajonnogho sudu m. Zaporizhzhja vid 22 sichnja 2020 roku Provadzhennja # 1-v/331/15/2020, Jedynyj unikalnyj nomer 331/217/20. URL: <https://opendatobot.ua/court/87065423-4588e55cd9798aff86cb21a7d94563fb> (data zvernennja: 15.12.2020)
4. Ukhvala Zhovtnevogho rajonnogho sudu m. Zaporizhzhja vid 12 bereznja 2020 roku, Provadzhennja # 1-v/331/34/2020, Jedynyj unikalnyj nomer 331/834/20. URL: <https://opendatobot.ua/court/88152108-77e99ea66ab95503127d67caae3f429e> (data zvernennja: 15.12.2020)
5. Ukhvala Novozavodskogho rajonnogho sudu mista Chernihova vid 24 ghrudnja 2019 roku Provadzhennja #1-v/751/414/19, Jedynyj unikalnyj nomer #751/9109/19. URL: <https://opendatobot.ua/court/86652897-c380d178b70978db362954d589088676> (data zvernennja: 15.12.2020)
6. Maljcev V.V. Problemy osvobozhdenija ot ugholovnoj otvetstvennosti y nakazanyja v ugholovnom prave : Monohrafyja. Volghograd: VA MVD Rossyy, 2004. 389 s.

7. Diljna Z.F. Shhodo pytannja nadannja zasudzhenym paliatyvnoji dopomoghy: realiji sjoghodennja // Chasopys Nacionaljnogho universytetu "Ostrozjka akademija". Ser. Pravo. 2018. Vyp. #2(18) c. 1-14
8. Kurs ugolovnoho prava. Obschchaya chast. Uchenie o nakazanii: u 2 t. / gol. Red. N.F. Kuznetsova. Moskva : IKD Zertsalo-M, 2002, T. 2. 464 s.
9. Duyunov V. K. Mekhanizm ugolovno-pravovogo vozdeystviya: teoreticheskie osnovy i praktika realizatsii: Dis. d-ra yurid. nauk : 12.00.08 / Volzhskiy universitet im. V.N. Tatishcheva. Tolyatti, 2001. 512 s.
10. Ukhvala Kharkivsjkogho rajonnogho sudu Kharkivskoj oblasti vid 26 ghrudnja 2019 roku Provadzhennja # 1-v/635/894/2019, Jedynyj unikalnyj nomer #635/9300/19. URL: <https://opendatabot.ua/court/86638151-97f765ae574477315864f9cceb162b6> (data zvernennja: 12.01.2021)
11. Spilnyj nakaz Ministerstva justyciji Ukrainy ta Ministerstva okhorony zdorov'ja Ukrainy «Pro zatverdzhennja Porjadku orghanizaciji nadannja medychnoji dopomoghy zasudzhenym do pozbavlennja voli» vid 15.08.2014 # 1348/5/572. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0990-14> (data zvernennja: 12.01.2021)
12. Mizhnarodna statystychna klasyfikacija khvorob ta sporidnenykh problem okhorony zdorov'ja, Desjatyj perehljad, Avstralijsjka modyfikacija (MKKh-10-AM) Desjate vydannja, 2017. 1321 s. URL: https://nszu.gov.ua/storage/files/Klasyfikator_xvorob_ta_sporidnenyx_prob lem_oxorony_zdorovya_NK_0252019.pdf (data zvernennja: 12.01.2021)
13. Ghorokh O. P. Zviljnennja vid pokarannja ta jogho vidbuvannja za kryminalnym pravom Ukrainy. dys. d-ra juryd. nauk: spec. 12.00.08 / Ghorokh Oleksij Petrovych/ Ins. Derzh. i prava im. V. M. Korecjkogho. Kyjiv, 2019. 674 s.
14. Donecj K. Gh. Osoblyvosti zastosuvannja zviljnennja vid vidbuvannja pokarannja za khvoroboju / K. Gh. Donecj // Chasopys Kyjivsjkogho

- universytetu prava. 2015. # 2. S. 317-320. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chkup_2015_2_77 (data zvernennja: 12.01.2021)
- Pysjmensjkyj Je. O. Zviljnennja vid pokarannja ta jogho vidbuvannja: problemy systematyzaciji ta vdoskonalennja zakonodavstva / Je. O. Pysjmensjkyj // Visnyk kryminaljnogho sudochynstva. 2015. # 1. S. 192-199. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkc_2015_1_26 (data zvernennja: 12.01.2021)
15. Shmat M. S. Zviljnennja vid pokarannja za khvoroboju: ponjatijna skladova ta vyznachennja definiciji // Naukovyj visnyk Dnipropetrovsjkogho derzhavnogho universytetu vnutrishnikh sprav. 2019. # 4. S. 224-230.